

vormt, en de trouwe gebruikers kijken met ongeduld uit naar het verschijnen van het zesde deel, en vragen zich in stilte af of daarna wellicht ...³.

F. J. Kossmann

1 W. Prevenier, 'Ontsluiting van bronnen uit de middeleeuwen', K. Kooijmans, e. a., *Bron en publikatie. Voordrachten en opstellen over de ontsluiting van geschiedkundige bronnen* (Den Haag, 1985) 13-27.

2 G. M. de Meyer, *De stadsrekeningen van Deventer* (Groningen: Wolters-Noordhoff en, voor deel zes: S.I., z. u., s. a.) VI, vii.

3 Berkenvelder vermeldt in deel III ook de acten van na 1500 te zullen bewerken, en in deel VI nu in totaal 4750 Zwolse charters beschreven te hebben. Dit zou betekenen dat deel VI alleen al uit het Zwolse archief minstens 1200 regesten zou moeten bevatten, veel meer dan tot nu toe gebruikelijk.

M. Bos, *Het Stichts-Hollands geslacht Van den Bosch. Voorlopig verslag van een onderzoek naar persoon en voorgeslacht van Cornelis Jacobsz. (ca. 1500-ca. 1580) te Waddinxveen* (Hilversum: Verloren, 1995, xxi + 256 blz., ISBN 90 6550 273 4).

M. Bos heeft in deze kloeke studie de resultaten vastgelegd van zijn speurtocht naar de afkomst van de familie Van den Bosch. Hij bouwt voort op eigen onderzoek en dat van zijn achterneef H. M. Kuypers, waarbij de stamboom was teruggevoerd tot ene Cornelis Jacobsz., die in de zestiende eeuw in Waddinxveen leefde. De auteur meent thans te kunnen aantonen dat de voorvaderen van Cornelis behoorden tot het geslacht Van den Bosch uit Rijnland, waarvan diverse leden deel uitmaakten van het patriciaat van Leiden. Uiteindelijk zou deze familie in de twaalfde eeuw weer zijn voortgekomen uit een tak van het huis Amstel.

De auteur heeft een juridische achtergrond en begint zijn boek dan ook met een uiteenzetting over bewijs, bewijsmiddelen en bewijsmethoden in de genealogie. Hij maakt af en toe groepsvergelijkingen om zijn genealogische tabellen op te bouwen en ondersteunt zijn betoog ook met foto's van kaarten en zegels. Voorts besteedt hij enige aandacht aan de turfhandel te Rotterdam en de afkomst en status van welgeborenen en ministerialen, aangezien deze zaken raakpunten hebben met zijn voorgeslacht.

Zijn reconstructie steunt in sterke mate op de leenrepertoria van C. Hoek en J. C. Kort en andere publicaties, maar ook op verschillende ongedrukte bronnen. Het valt te merken dat de auteur geen professioneel mediëvist is, want hij kent de middeleeuwse geschiedenis van Holland slecht en gebruikt het archiefmateriaal niet altijd adequaat. Enige voorbeelden mogen dit illustreren.

Zo behandelt Bos in hoofdstuk III de rekening van de honderdste penning van welgeborenen in Rijnland uit 1424 (Archief Graven van Holland, inv. nr. 1900). Hier worden vijftien landeigenaren uit Waddinxveen vermeld, waarvan er slechts één zijn aanslag voor de bede heeft betaald. Bos stelt dat de ene betaler en zeker drie wanbetalers Leidse Hoeken waren, aangezien hun namen voorkomen op de lijst van Leidse Hoeken die in 1393 een schatting kregen opgelegd. Als deze landeigenaars inderdaad Hoeks waren, dan is het begrijpelijk dat zij niet wilden betalen, want de bede van 1424 werd geheven ten bate van de Kabeljauwse machthebber Jan van Beieren. Dit zou een argument voor de juistheid van de stelling van Bos zijn, maar de auteur onderkent dit niet.

Op bladzijde 107 wordt de grote overlast en armoede in Rijnland in 1422 verklaard uit de strooptochten van Willem van Arkel in 1411 en 1412. Dit is niet onmogelijk, maar het ligt toch meer voor de hand dat de krijgshandelingen tussen Jacoba en Jan van Beieren uit 1417-1419 deze ellende opgeleverd hebben.

In hoofdstuk IV gebruikt Bos de Wapenkaart van G. van Ryckhuysen met de wapens van de leden van de Leidse Veertigraad. Hij noemt Dirk van Bosch 'Leids Veertigraad in 1496', omdat op de wapenkaart bij Dirk dit jaartal staat. Volgens Bos heeft Van Ryckhuysen echter het wapen van Dirk Dirksz. van den Bosch afgebeeld. Hij stelt dat deze Dirk nooit lid van de Veertigraad kan zijn geweest, want hij overleed vóór 11 mei 1429 en het College van de Veertigen dateerde van 22 april 1449. Verder geeft hij in een noot dat volgens Orlers Dirk van Bosch op 20 juli 1481 tot Veertigraad werd gekozen. Deze voorstelling is op meerdere punten onjuist. Op 22 april 1449 gaf hertog Filips van Bourgondië toestemming om de Veertigraad op te richten, maar de verkiezing van de eerste leden geschiedde eerst op 21 juli 1449, blijkens de lijst in het Stedeboek (Gemeentearchief Leiden, Secretarie-archief I, inv. nr. 84, f. 229v). Op deze lijst komt inderdaad geen Dirk van den Bosch voor. Op 20 juli 1481 werd de Veertigraad heropgericht en ditmaal behoorde Dirk van den Bosch wél tot de gekozenen (*Idem*, inv. nrs. 26 en 36 en F. van Mieris, *Handvesten van Leyden*, 129-132). Het jaartal 1496 bij Van Ryckhuysen heeft dus niets te maken met Dirks aanstelling als Veertigraad. Overigens heeft Bos niet ontdekt dat deze Dirk in 1472-1473 schepen van Leiden was, hetgeen toch op diverse gedrukte regeringslijsten valt terug te vinden.

Op bladzijde 170 schrijft Bos: 'Voor deze bewering verwijst hij [Van Kan] naar Graven van Holland, inv. nr. 226, f. 67vo., in tegenstelling tot Kort, die zich beroept op Leen- en Registerkamer, inv. nr. 50, f. 67vo. (ook al!), nr. 343'. Het ontgaat hem derhalve dat achter deze inventarisnummers hetzelfde register schuil gaat en dat Van Kan en Kort verschillen over de inhoud van één bepaalde akte. In de volgende alinea stelt Bos dat 'in tien jaar tijds (1361-1371) zowel grootvader (Bartholomeus) als kleinzoon (Hugo) overleden zou zijn, hetgeen niet voor de hand ligt'. Hij weet klaarblijkelijk niet dat er in 1368-1369 in Holland een pestepidemie woedde die ook in Leiden tal van slachtoffers eiste (zie D. E. H. de Boer, *Graven en grafiek*, 72-78).

In hoeverre dergelijke tekortkomingen van invloed zijn op de kwaliteit van de stamboom, laat ik hier in het midden. Men kan de studie van Bos allicht goed gebruiken voor onderzoek naar de turfhandel te Rotterdam of familieverbanden en het bezit van huizen en landerijen van een bepaalde familie in de late Middeleeuwen, alleen is de index hiervoor slecht opgezet. Bij het lemma Leiden staat enkel *passim* en bij Rotterdam zijn 42, 46, 54, 55 en 91 niet opgenomen. Een onderverdeling in straten was zeker nuttig geweest. Ook andere lemmata laten te wensen over zo ontbreken bijvoorbeeld Filips de Goede op 167, Sint Anthoniskapel op 78, Delft op 82, 89 en 148, Egmond-Binnen op 141 en de rivier de Rotte op 56, 57 en 109 in de index. Een apart lemma voor de abdij Egmond had eigenlijk niet mogen ontbreken, gezien de vele connecties tussen deze instelling en leden van de familie Van den Bosch, zie hiervoor 54, 59 (noot 95), 65 (noot 120), 78, 141, 145 en 152. Kortom, de professionele mediëvist dient de studie van Bos met voorzichtigheid te gebruiken.

M. J. van Gent

NIEUWE GESCHIEDENIS

B. Quilliet, *Guillaume le taciturne* (Parijs: Fayard, 1994, 659 biz., FF170,-, ISBN 2213 59345).

Bernard Quilliet is viermaal bekroond door de Académie française. Eenmaal viel de lof hem ten deel voor zijn these, tweemaal voor een biografie. Dus zal een lezer dit nieuwe boek met enige verwachting ter hand nemen. De uiterlijke vorm moedigt hem daartoe nog verder aan, want Quilliet durft alles op één kaart te zetten. Buiten Mors bekende portret op de omslag is geen enkele illustratie toegevoegd: het woord zal het alleen moeten doen.